

Un veac

„L’Orient commence là où l’on cesse d’entretenir”. Această frază atribuită lui Jean Cocteau, cu marea sa parte de adevăr, ne-ar plasa pe noi, românii, în Occidentul civilizată — mai puțin paranteza asiatică de un deceniu și mai bine, prin anii ’70 și ’80 ai secolului trecut, dacă avem în vedere o țintă cvasi-permanentă a culturii române moderne: restaurarea monumentelor istorice.

Iată, se împlinesc o sută de ani de când, în 1908, a fost creat instrumentul de lucru al câtorva generații active de istorici, istorici ai artei, arhitecți, arheologi, anume „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”. A funcționat 37 de ani, neîntrerupt până în 1945 — ceea ce pentru România atâtor fracturi este aproape remarcabil —, a fost reluat sub altă formă, dar nu mai puțin prețios, în 1970, pentru a apărea, sub nume diferite, până astăzi.

Menit de întemeietorii săi — și amintesc, dintre aceștia, pe Ioan Kalinderu și pe Grigore Tocilescu, pe Grigore Cerkez și pe Nicolae Gabrielescu sau pe Alexandru Lapedatu — „să contribuie la progresul studiilor istorice, arhitectonice și artistice”, să fie pentru viitorime „o arhivă de icoane cât mai credincioase ... a stării în care se găsesc azi monumentele noastre străbune”, „Buletinul” a fost, incontestabil, o întocmire cărturărească de primă mărime. Studii fundamentale precum cele ale lui Gheorghe Balș despre vechea arhitectură moldavă și cele ale lui Nicolae Ghika-Budești despre pandantul valah, atâtea alte contribuții înnoitoare privind biserici, palate, conace, cruci, inscripții, ale unor Nicolae Iorga — și aici corifeu eminent —, Dimitrie Onciul, Victor Brătulescu, Virgil Drăghiceanu rămân borne de hotar ale domeniului.

În completare și episodic, „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice - Secția pentru Transilvania”, publicat între 1926 și 1938, oglindind, cu asupra de măsură, un patrimoniu întregit dintr-o Românie Mare, cu aplecarea savanților transalpini pentru cercetări arheologice și pentru cele de morfologia artei semnate de Constantin Daicoviciu, Emil Panaitescu, Marton Roska, Dimitrie M. Teodorescu și Virgil Vătășianu, sau „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice” — și el cu o viață scurtă —, cuprinzând procese verbale ale ședințelor Comisiunii sau rapoarte ale membrilor acesteia, întregesc o trudă nobilă prin care, decenii de-a rândul, învățații români și-au dovedit atașamentul la cauza zestrei de cultură națională, orizontul european, ca și înaltul lor profesionalism.

De la fondatorii „Buletinului”, acum o sută de ani, până la eforturile științifice și manageriale ale neuitaților Grigore Ionescu și Vasile Drăguț, restaurarea monumentelor istorice din România a însemnat o operă de universală inspirație, într-un ritm, e drept, autohton, uneori lent, alteori sacadat, dar semnificând mereu o intensă viață culturală. La un secol distanță se cuvine ales omagiu, cu respect și aducere aminte.

Răzvan THEODORESCU
Membru al Academiei Române

